

GUOVŽŽA VUOŠŠAT

ČÁLLI/FORFATTER: MIKAEL NIEMI . BAGADALLI/REGI: LEIF STINNERBOM

Sámi Našunálateáhter Beaivváš

Sámi Našunálateahter Beavváš (SNTB) lea Guovdageainnus, Finnmárkkus, Norggas, ja lea ámmát institušuvdna gos álohii adno sámegeiella lávdegiellan.

Teahter lea johtiteahter, mangii jagis mátkkoštit miehtá Sámi, sihke Norggas, Ruotas ja Suomas. Dasa lassin johtá Beavváš dávjá eará riikkain čalmmustahttit Sámi kultuvrra maidai internašunála dasis.

SÁMI NAŠUNÁLATEÁHTER BEAIVVÁŠ

Det Samiske Nasjonalteatret Beavváš (SNTB) ligger i Guovdageaidnu/Kautokeino i Finnmark, Norge, og er en profesjonell teaterinstitusjonen som konsekvent bruker samisk som scenespråk. Teatret er et turnéteater som flere ganger i året turnerer i hele det samiske området i Norge, Sverige og Finland. I tillegg gjør teatret jevnlig turnéer utenfor Norden for å synliggjøre samisk kultur også internasjonalt.

Teahter oažžu doarjaga Romssa ja Finnmárkku ja Nordlándda fylkasuohkaniin/Teatret mottar støtte fra Troms og Finnmark og Nordland fylkeskommuner.

KJÆRE PUBLIKUM!

I år fyller Det Samiske Nasjonalteatret Beavváš hele 40 år! Og med stor glede kan vi endelig ønske vårt publikum velkommen til jubileumsårets første forestilling, og til å starte feiringa sammen med oss. Vi håper og tror at Mikael Niemis ordkunst, i teaterform, ute under himmelhvelvingen, blir en fantastisk opplevelse for oss alle.

Hjertelig velkommen til forestilling!

Govven/Foto: © Per Heimly

RÁHKIS GEAHČČIT!

Dán jagi deavdá Sámi Našunálateahter Beavváš olles 40 jagi! Ja mii illudit sakka go viimmat beasat sávvat min gehččiide buresbohtima ávvojagi vuosttaš čájálmassii, ja álggahit ávvudeami ovttas minguin. Mii sávvat ja jáhkkit ahte sátnedáiddára Mikael Niemi muitalus, teahterhámis, olgun davvi dávggáid vuolde, šaddá earenoamáš vásáhussan midjiide buohkaide.

Váimmolaš bures bohtin čájálmassii!

ROLF DEGERLUND
Teahterhoavda/Teatersjef
Sámi Našunálateahter Beavváš

Resymé

Akt 1

Året er 1852 i bygda Kengis, langt nord i Sverige. Vi møter prosten Lars Levi Laestadius og samegutten Jussi - en forlatt gutt som prosten har tatt til seg. Prosten er en lidenskapelig biolog, og forsøker å lære Jussi å oppdage alle detaljer i naturen. Tjenestepiken Maria er Jussis store kjærlighet. Hun jobber og sliter tungt. Jussi forsøker å hjelpe henne, men blir misforstått, og ender alltid opp med nesten å få juling.

En annen tjenestepike, Hilda, forsvinner. Folket begynner å lete, og prosten og Jussi starter egen etterforskning. Noen oppdager merker etter bjørneklør på et tre, og bygdefolket er redd for at piken er tatt av en bjørn. Men, prosten aner uråd.

Prosten og Jussi finner liket av Hilda. Hildas klær er slitt i stykker, hun har blødd fra underlivet, har blodige bittmerker i skulderen og blåmerker etter menneskehender rundt halsen. Prosten konkluderer med at det må være et menneske og ikke en slagbjørn som er løs.

Lensmann Brahe gjør sitt inntog. Han undersøker raskt liket og konkluderer med at piken er drept av en slagbjørn. Han avfeier alle prostens spørsmål og funn, og har lite til overs for proster og «lapp-unger». Bygdefolket dreper slagbjørnen samme natt. Prosten ber Jussi skjære løs bjørneskallen og koke den ren. Han måler bjørnekraniet, konstaterer at bittmerkene på Hilda ikke sammenfaller med bjørnens tenner og er enda sikrere på at en drapsmann er løs.

Jussi skal på dans om kvelden, men prøver å skjule det for prosten. Prosten gjennomskuer Jussi og ber han om å være på utkikk etter voldsmannen. På dansen skjenker drengen Roope Jussi full. Maria er også på dansen. Inn virvler kunstneren Nils Gustav, blender og forfører folket og tar for seg av kvinnene.

Dagen derpå preker en rasende Læstadius til døddrukne festdeltakere. Enda en tjenestepike, Jolina, er forsvunnet. Jussi forteller at han så henne danse med flere menn på festen. Folket drar ut for å lete og finner piken forslått i en løe.

Lensmann Brahe forsøker å avhøre Jolina, men får ikke noe ut av henne. Lensmannen insisterer på at det er en slagbjørn på ferde, og nekter å høre på prosten. Prosten og Jussi oppdager fingermerker på Jolinas hals og støvelfett på klærne hennes. Til slutt forteller hun at det var en herremann som overfalt henne, og at hun klarte å stikke han i skulderen med hårnålen sin. Prosten og Jussi finner ut at overfalls mannen må være venstrehendt. Prosten får en mistanke, og drar hjem til kunstneren Nils Gustaf for å la han male seg. Kunstneren er venstrehendt.

Prosten kaller nå inn Maria til prestegården og avhører henne, til Jussis store fortvilelse. Maria nekter for at noen fulgte henne på vei hjem fra dansen. Prosten avslører at hun lyver. Han tar avtrykk av Marias fotspor, og konkluderer med at Maria og kunstneren lå sammen i skogen, mens en tredje person spionerte på dem. Prosten har kjent igjen det tredje fotsporet, det er Jussis og han er også venstrehendt!

Jolinas far finner sin datter hengt, og foreldrene fortviler. Prosten konkluderer med at piken allerede var død da hun ble hengt opp. Han er nå helt sikker på at det er en blodtørstig drapsmann løs, og at det bare er snakk om tid før de finner neste offer.

Jussi er sjalu og rasende. Han har sett kunstneren male Maria i rød kjole, og tror at han er morderen. Prosten drar tilbake til Nils Gustav for å la seg male. Nils Gustav har stor appetitt på kvinner, og prosten spør han ut om det er greit å bruke vold dersom kvinnen ikke vil. Kunstneren svarer ikke på dette, men det kommer frem at han hater sin mor.

Neste dag henter drengen Heino prosten. Kunstneren har låst seg inne i hytta. Når Prosten og Jussi kommer inn i hytta, finner de kunstneren død. De etterforsker, finner to glass og en flaske, samt at alle kunstnerens penger er stjålne. Lensmann Brahe ankommer åstedet sammen med fjerdingsmann Michelsson, og blir rasende over at prosten og Jussi er der. Lensmannen konkluderer med at Nils Gustav har dødd en naturlig død, og kaster ut prosten og Jussi fra hytta.

Prosten og Jussi fortsetter etterforskningen, og konkluderer med at Nils Gustav ikke kan være morderen. Prosten kaller inn fjerdingsmann Michelsson til en samtale. Han finner ut at Michelsson er høyrehendt, og at treflisene de fant kommer fra blyantene som Lensmann Brahe bruker. Prostens mistanker går nå i flere retninger.

Maria er blitt gravid og fordømmes av kvinnene i bygda. Jussi vil ta Maria med og rømme, men de unge blir lurt av bygdas menn som ligger i bakhold. Mennene slår Jussi fordervet og kastrerer han.

Prosten og hans kone finner den forslåtte Jussi, og tar han med hjem. Lensmann Brahe og fjerdingsmann Michelsson henter Jussi og kaster han i fengsel.

Prosten fortviler fordi han har mistenkt Jussi. Jussis søster Anne Maaret kommer for å hente sin bror og blir fortvilet og rasende når hun oppdager at han er urettmessig kastet i fengsel. Prosten blir overfalt av drapsmannen og berger så vidt livet. Anne Maaret drar for å redde broren. Hun overlistet fengselsdirektøren og vekten, og bytter plass med Jussi. Jussi dreper drapsmannen. Læstadius vier Jussi og Maria, og de to unge flykter nordover.

Resymé

Akt 2

GovernFoto: Aslak Mikal Mleenna

Jag växte upp i Pajala, nära den prästgård där prosten Lars Levi Laestadius avled år 1861. Det berättas att han då låg på ett björnskinn. Som barn stod jag vid hans staty och fantiserade om vem han varit. Han såg så sträng ut. På sockeln stod det Präst, Botaniker, Nykterhetskämpe.

Som vuxen försökte jag lära känna honom. Hans predikningar fanns kvar, liksom hans texter om botanik, filosofi och samisk mytologi. Jag läste flera biografier, och mötte honom i både teaterpjäser och romaner.

Hur skulle jag själv kunna tillföra något?

En dag fick jag den märkliga tanken att prosten skulle få utreda ett mord. Vid sin sida skulle han ha samepojken Jussi, som en samisk doktor Watson. I stället för att skildra Laestadius som en skrikande brännvinshatare och pietist ville jag ta fram medmänniskan i honom, familjefadern och vännen.

Laestadius hade samiskt påbrå och talade lulesamiska som barn. I Karesuando lärde han sig nordsamiska och finska. Han var en komplicerad personlighet som älskade det enkla folket, men kom i konflikt med makthavarna och de lokala krögarna. I stället för brännvin ville han skänka folket bildning, och drev därför flera missionsskolor.

Livet igenom funderade Lars Levi över de stora frågorna. Hur blir man en god människa? Hur står man emot ondska och frestelser?

Han skulle säkert ha blivit stolt om han fått veta att Samiska Nationalteatern i Kautokeino skulle uppmärksamma honom, 160 år efter hans död. Och han skulle ha imponerats av dagens välfärd och teknologi.

Men blev vi bättre människor? Det skulle han nog undra.

MIKAEL NIEMI, Forfatter

GUOVŽŽA VUOŠŠAT KOKE BJØRN

Mun bajásšadden Bájilis, lahka báhpagárdima gos báhppa Lars Levi Laestadius jámii 1861:s. Muitaluvvo ahte son lei vealláme guovžžanáhki alde. Mánnán lávejin su bácci luhte čuoččut ja imaštallat gii son lei. Son orui hui streanggis. Bázzái lei čállon Báhppa, Botanihkar, Jugešvuodavuosttildeaddji.

Rávesolmmožin geahččalin gávnnahtit gii son lei. Su sártnit ledje ain áimmuin, nu go su botanikhka, filosofiija ja sámi mytologiija čállosat. Mun lohken biografiijaid, ja gehččen teáhterčájálmasaid ja lohken románaid su birra.

Maid son mun galggašin lasihit dasa?

De ožžon ovddolaš dáhpáhusa ahte báhppa galgá dutkagohtit muhtin goddinášši.

Veahkkin sutnje galggai sámelunntaš Jussi, dego diet doktor Watson. Mun háliidin govvidit Laestadiusa váibmoláđđáset beali – áhččin ja ustibin, ovdalii go dakkára mii čájeha ipmilbalolašvuoda ja lea jugešvuodavuosttildeaddji.

Laestadiusas ledje sámi fuolkevuodat ja mánnán humai julevsámegiela.

Gárasavvonis oahpai davvisámegiela ja suomagiela. Son lei váttis lundui ja ráhkistii dábálaš olbmuid, muhto eiseválddiiguin ja báikegottiid juhkanbáikkiiguin šattai dájvja vuostálasvuodaid sisa. Son háliidii fállat oahpu álbmogii ovdalii go buolliviinni, ja sus ledje miššovdnaskuvllat.

Olles eallenagi imaštalai Lars Levi, ahte movt šaddat buorren olmmožin? Movt sáhtta beassat eret bahávuodas ja geahččalasaiguin? Mun jáhkán son livččii rámis jus diedášii ahte Sámi Nášunálateáhter Guovdageainnus háliida gudnejahtit su, 160 jagi maŋgel su jápmima. Ja jáhkkimis livččii son hirpmahuvvan otná teknologiija ja buorredilalašvuoda dihte.

Muhto leat go mii šaddan buoret olbmot? Dan son gal várra livččii smiehttan.

MIKAEL NIEMI, Čálli

Govern/Foto: Aslak Mikal Menna

REGI

Kjære publikum!

Hjertelig velkommen til forestillingen Koke Bjørn som er basert på Mikael Niemis roman med samme navn. Handlingen foregår i Tornedalen i Nord-Sverige, og en av de viktigste karakterene i historien er samegutten Jussi. På slutten av historien flykter Jussi til Kautokeino, og jeg har tenkt at ensemblet vårt, som består av samer, forteller en historie de har hørt fra sine eldre slektninger. Vi setter dermed et samisk perspektiv på historien og tolker den fra et samisk perspektiv, selv om handlingen foregår i et Norrland med svensker, Tornedalsfinner, nordmenn og der samene, unntatt Jussi, befinner seg i periferien.

Det er et kriminaldrama hvor den kjente Lars Levi Laestadius er etterforsker, med stor kunnskap om rettsmedisinske detaljer, og med Jussi som lærling.

God fornøyelse!

LEIF STINNERBOM, Regissør og Dramatiker

Ráhkis guossit!

Mii sávvat bures boahin Guovžža vuoššat čájálmassii mii lea buvttaduvvon Mikael Niemi girjji Koke Bjørn vuođu. Dáhpáhus lea Duortnosleagis Davvi-Ruotas, gos bihtá nubbin váldoolmmožin lea sámebárdni Jussi. Son báhtara Guovdageidnui loahpas mitalusas, ja mu jurddá lei ahte mii, guđet leat sámít, galgat mitalit daid mitalusaid maid mii leat oahppan máttuin. Mii dulkot bihtá sámi oaidninsajis, vaikko vel dáhpáhus leage Norrlánddas, gos ruotadáččat, dortnošsuopmelaččat, dáččat, ja sámít, earret go Jussi, leat juostá periferiijas. Dáhpáhus lea rihkolaš drama gos beakkán Lars Levi Laestadius dutká vuđolaččat visot vearddaguid doppe, ja Jussi lea sus oahpahalli.

Niktet!

LEIF STINNERBOM, Bagadalli ja Dramatihkár

GovernerFoto: Aslak Mikal Mienna

Governer/Foto: Aslak Mikal Mienna

Goveren/Foto: Aslak Mikal Mienna

Govern/Foto: Aslak Mikal Mleena

Govern/Foto: Aslak Mikal Mleena

Govern/Foto: Aslak Mikal Mienna

Govern/Foto: Aslak Mikal Mienna

Gover/Foto: Aslak Mikal Mienna

Lihkostupmi Suksess

Mikael Niemi girji “Koke bjørn” mii almmuhuvvui 2019s lea lihkostuvvan hui bures, ja lea dássázi juo vuvdoujvnon čuovvovaš riikkaide: Čehkkia (Argo), Dánmáarki (Modtryk), Vuolleeatnamiidda (AtlasContact), Fearasulluide (Sprotin), Supmii (Like), Fránskriikii (Stock), Duiskii (BTB), Islándii (Forlagid), Italiai (Iperborea), Norgii (Oktober ja Lydbokforlaget) Polenii (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego), Ruššii (Phantom Press), Espánnja (Destino), Stuorrabritanniai (MacLehose Press) ja USAii (Penguin US).

Mikael Niemis bok «Koke bjørn» har vært en stor suksess siden utgivelsen i 2019, og er så langt solgt til følgende land: Tsjekkia (Argo), Danmark (Modtryk), Nederland (AtlasContact), Færøyene (Sprotin), Finland (Like), Frankrike (Stock), Tyskland (BTB), Island (Forlagid), Italia (Iperborea), Norge (Oktober og Lydbokforlaget), Polen (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego), Russland (Phantom Press), Spania (Destino), Storbritannia (MacLehose Press) og USA (Penguin US).

KOKE BJØRN, Mikael Niemi, Čálli/Forfatter

GovernFoto: Aslak Mikal Mleena

GUOVŽŽA VUOŠŠAT KOKE BJØRN

ÁLGOČÁJÁLMAS/URPREMIERE 05.03.2021
GUOVDAGEAINNU GILIŠILLJUS/BYGDETUNET
SÁMI NAŠUNÁLATEÁHTER BEAIVVÁŠ
OVTTASBARGGUIN/ I SAMARBEID MED
DET NORSKE TEATRET & HÅLOGALAND TEATER.

Čáli/Forfatter: Mikael Niemi
Bagadalli/Instruktør & Dramatihkár/Dramatiker: Leif Stinnerbom
Koreográfá & bagadallanveahkki/Koreograf & regiassistent: Jimmy Meurling
Bivttashábmejeaddji/Kostymedesigner: Inger Stinnerbom
Lávdehábmjejeaddji/Scenograf: Ole Thomas D. Nilut
Šuoknjadahkki/Komponist & Arr.: Roger Ludvigsen
Dahkkan Jussi, Maria, Læstadiusa luđiid ja loahppaluodi/
Komponert joikene: Jussi, Maria, Læstadius og sluttjoiken: Ingor Ántte Áilu Gaup
Čuojaheaddjit/Musikere: Roger Ludvigsen, Magnus Stinnerbom, Olav Johan Eira
Čuovgahábmejeaddji/Lysdesigner: Øystein Heitmann
Jorgalan sámegilli/Samisk oversettelse: Britt-Inga Vars
Neavttárat/Skuespillere: Nils Henrik Buljo, Emil Karlsen, Mary Sarre,
Marte Fjellheim Sarre, Ingor Ántte Áilu Gaup, Paul-Ottar Haga, Eila Ballovara Varsi,
Jakob Hultcrantz Hansson, Egil Keskitalo, Anitta Suikkari
Cavgileaddji/Inspisient: Rawdna Carita Eira
Lávdedávvirduojár/Rekvisitør: Jan Cato D. Nilut
Buvttadus- ja čájálmasteknihkárát/Produksjons- og turneteknikere: Ole Thomas D. Nilut,
Jan Cato D. Nilut, Bernt Roger Somby, Olav Johan Eira
Goarrut/Kostymemakere: Inger Stinnerbom, Camilla Torpegård, Gerlinde Thiessen
Muohtaámfiráđdeaddi/Snøamfirádgiver: Bernt Morten Bongo
Gráfalaš hábmejeaddji/Grafisk designer: Kerstin Degerlund
Digitálaovddasvástideaddji/Digitalansvarlig/Govvejeaddji/Fotograf: Aslak Mikal Mienna
Teáhtherhoavda/Teatersjef: Rolf Degerlund
Ekonomiijahoavda/Økonomisjef: Johan A. Siri
Buvttadeaddji ja plánahoavda/Produsent og plansjef: Leif Isak E. Nilut
Diehtjuohkinjođiheaddji/Informasjonsleder: Brita Triumf

Mii giitit/Takk til: Finnmark Rein, Sámi joatkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla, Guovdageainnu gilišillju/
Kautokeino bygdetun, Sámi Vuorká Dávviriid/De Samiske Samlinger Karasjok, Sámi Siidda Álttás,
Deanu musea/Tana museum, Kultuvrralaš skuvlalávkká Finnmárkkus ja Romssas ja Oslos/DKS Finnmark og
Troms og Oslo, Kautokeino Sport og Fritid, Ove´s Trofé Ateljé, Sokki Adventure, Sara Alice Gaup,
Maret Inger Kristine Gaup, Ingunn Halvari.

Min áigumuš lea ovddidit sámi lávdedáidaga ja nu doalvut
sámegiela ja kultuvrra sihke miehtá Sámi ja máilmmi.
Vår ambisjon er å utvikle den samiske scenekunsten
og på den måten spre det samiske språket og kulturen
rundt om i Sápmi og i verden.

Sámi Našunálateáhter Beaivváš . 2021

	du fanger lyset, der du står alene	darvihat čuovgga, čuččodettiin okto
høye klare toner seiler vi på mot hvelvingen	alla šerres dovnaiguin borjjástetne gomuvuođa guvlui	
når du åpner øynene igjen vet jeg	go don rabat čalmiidat fas dieđán	
hvor vi er	gos letne	mojohalat
	du smiler	ja moai gávdne bálgá ruoktot
	og vi finner veien hjem	

Rawdna Carita Eira . Dramatihkár/Dramatiker

Višuvdnagovvadás Guovžža vuoššat lávddis. / Et visjonsbilde av scenen for Koke Bjørn.
Jurddá: Rolf Degerlund. Govvideapmi: Mona Knutsdotter. / Idé: Rolf Degerlund. Illustrasjon: Mona Knutsdotter.

ÁVVUDEAPMI. ANNIVERSARY
SÁMI NAŠUNÁLATEÁHTER BEAIVVÁŠ

Teáhter deavdá 40 jagi geassemánu 13. b. 2021! / Teatret fyller 40 år den 13 juni 2021!
Dan mii ávvudit ávvočájálmásain, Guovžža vuoššat, man Mikael Niemi lea čállán. Bagadalli: Leif Stinnerbom.
Vi feirer dette med en jubileumsforestilling, en verdenspremiere på Koke Bjørn, en historie av Mikael Niemi, Regi: Leif Stinnerbom.

Álgočájálmás/urpremiere Guovdageaidnu	05.03.	19.00	Gilišilljus/Bygdetunet
	06.03.	19.00	Gilišilljus/Bygdetunet
	01.04.	19.00	Gilišilljus/Bygdetunet
	02.04.	19.00	Gilišilljus/Bygdetunet
Áltá/Alta	12.03.	19.00	Sámi Siida
	13.03.	19.00	Sámi Siida
Deatnu/Tana	19.03.	19.00	Deanu musea, Buolbmát/
	20.03.	19.00	Tana museum, Polmak
Karášjohka/Karasjok	26.03.	19.00	Sámiid Vuorká Dávvirat/
	27.03.	19.00	De samiske samlinger

DIEĐUT/INFO

Lávdegiella/Scenespråk:
Davvisámegiella/Nordsamisk, Dárogiella/Norsk, Ruotagiella/Svensk, Meängiella/Tornedalsfinsk
beivvas.no

GUOVŽŽA VUOŠŠAT

ČÁJÁLMAŠMÁTKI/TURNÈ 2021

Teáhter lea reaidun máilbmái buorebut ipmirdit Sámi.
Teatret er et redskap for at verden skal forstå Sápmi.

ČUOVO MIN / FØLG OSS . facebook.com/beivvasteater . instagream: beivvasteater . beivvas.no

beaivvas.no

 SÁMI
SAMI NATIONAL THEATRE
NAŠUNÁLA
TEÁHTER
GUOVDAGEAIDNU NORGA